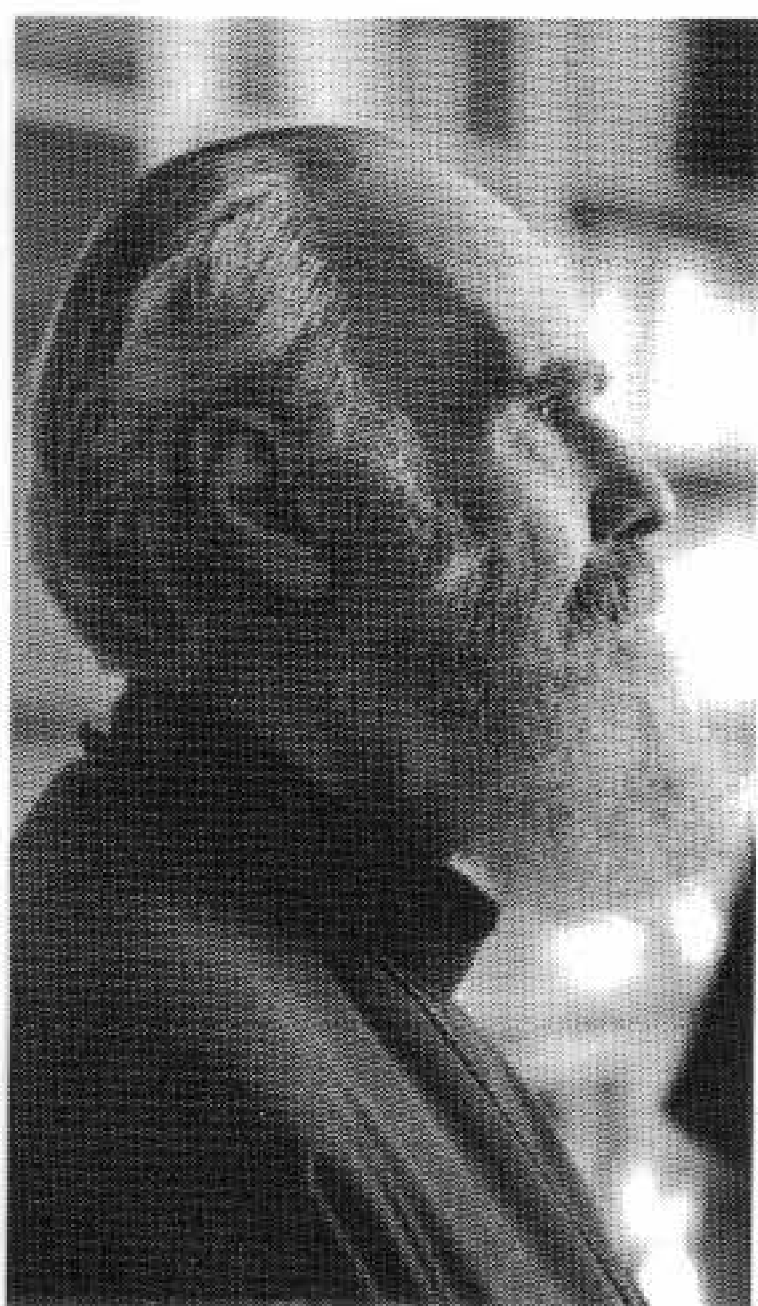

Bucuria pocăinței

Mitropolitul
Antonie al Surojului

Mitropolitul ANTONIE al Surojului, unul din cei mai de seamă propovăduitori ai ultimului secol, s-a născut pe 19 iunie 1914 în Lousanne, în familia unui diplomat rus. Copilăria viitorului mitropolit a stat sub semnul nesiguranţei şi al suferinţei, proprii familiilor de emigranţi din acea vreme. Prima copilărie şi-a petrecut-o în Persia, unde tatăl său a fost consul, iar după o perioadă de peregrinări, s-a stabilit în Franţa împreună cu familia. Până în adolescenţă viitorul mitropolit a fost ateu. Asistând odată la cuvântarea unui teolog din diasporă şi simţindu-se provocat de idealurile „lipsite de bărbăţie" ale creştinismului, a hotărât să verifice singur dacă Evanghelia este aşa cum o prezenta acel teolog.

Venind acasă, a citit pentru prima oară Evanghelia, dar în timp ce citea a simţit că la celălalt capăt de masă stă Hristos. Această întâlnire i-a marcat întreaga viaţă de mai târziu. A absolvit Facultatea de Biologie şi Medicină la Sorbona. În 1939 este înrolat chirurg în armata franceză, făcând parte din gruparea antifascistă. În perioada războiului (1943) este tuns călugăr în taină, iar în 1948 hirotonit preot şi trimis ca misionar în Anglia. Din 1957 este episcop, iar din 1962 arhiepiscop al nou înfiinţatei eparhii a Surojului (Anglia), subordonată canonic Patriarhiei Moscovei. În 1962 este ridicat la rangul de mitropolit. Mitropolitul Antonie este cunoscut şi iubit în întreaga lume, atât de credincioşii ortodocşi, cât şi de eterodocşii în mijlocul cărora i-a fost hărăzit să trăiască şi să propovăduiască. A adormit în Domnul pe 4 august 2003, în Anglia, după o viaţă slujită lui Hristos, lăsând în urmă o bogată operă şi chipul unui arhiereu model al vremii sale.

Mitropolitul Antonie al Surojului

BUCURIA POCĂINȚEI

Colecția:
VIAȚA ÎN HRISTOS

Colecție coordonată și îngrijită de
Protos. Savatie Baștovoi

Imagini copertă:
fragment de ferecătură, sfârşitul sec. XIII,
M-rea Vatoped, Sf. Munte Athon.

Traducerea s-a făcut după originalul:
Митрополит Антоний Сурожский,
РАДОСТЬ ПОКАЯНИЯ.
Mulțumim D-nei Elena Maidanovich
pentru bunăvoința de a ne acorda dreptul de a
traduce din opera mitropolitului Antonie
în limba română

ISBN 973-631-259-3

Mitropolitul
Antonie al Surojului

BUCURIA POCĂINȚEI

Traducere din rusește de
Mihai Costiș
Cu un cuvânt înainte de
Protos. Savatie Baștovoi

2005

Mitropolitul Antonie al Surojului, arhiereu al lui Hristos și om al timpului său

---

Mitropolitul Antonie al Surojului a fost unul din cei mai vii și cei mai fecunzi propovăduitori ai Ortodoxiei din ultimul secol. În pofida provenienței sale aristocratice și a formației intelectuale înalte, în pofida faptului că este doctor honoris causa *al mai multor facultăți de teologie: Cambridge, Academia Teologică din Moscova și Academia Teologică din Kiev, vlădica nu a fost niciodată un teolog de catedră. Toate cuvintele pe care le avem de la el (și trebuie să spunem că ele alcătuiesc o adevărată operă) au fost cuvinte vorbite viu și liber, nu scrise.*

Vlădica Antonie a propovăduit întotdeauna firescul Ortodoxiei, aducându-ne aminte că Hristos este pretutindeni și că întreaga noastră viață, cu bucuriile și cu scăderile ei, se desfășoară sub ochii iubitori ai Ziditorului. Trebuie doar să ne amintim mai des acest lucru, pentru a ne împărtăși de bucuria de a fi ai lui Hristos.

Glasul mitropolitului Antonie se confundă prea des cu glasul propriei conștiințe, purtându-ne prin hățișurile cele mai de taină, dar parcă atât de dezgolite ale sufletului omenesc. Episcopul care ne vorbește nu are în el nimic artificial, nimic oficial și impunător, ci retrăiește împreună cu fiecare credincios, cu fiecare om, chiar și ateu, frământările sale cele mai firești. Cu alte cuvinte, mitropolitul Antonie este omul care „nu-și drege glasul" atunci când vorbește. De aceea, în cuvântările

mitropolitului Antonie se regăseşte oricine, de la tânărul care abia descoperă universul frământărilor existenţiale, de la intelectualul care se complace în răspunsuri şi teorii pe care le consideră definitive, până la bolnavul rămas singur în faţa neputinţei şi a morţii, până la bătrânica ce pare să nu mai trebuiască nimănui.

Răspunsurile mitropolitului Antonie sunt atât de clare, atât de directe şi totodată atât de şocante uneori, încât oricine le ascultă sau le citeşte simte că are de a face cu o experienţă profundă, cu un om care şi-a însuşit până la capăt durerile acestei vieţi, depăşindu-le printr-o experienţă duhovnicească vrednică de părinţii de odinioară. Din această cauză, vlădica Antonie a fost iubit deopotrivă de ortodocşi şi de eterodocşi (care alcătuiau majoritatea în mediul în care a trăit şi a propovăduit - Anglia), trezind respect chiar şi necredincioşilor.

Predicile şi omiliile mitropolitului Antonie, deşi sunt întotdeauna rodul naturaleţii şi al spontaneităţii sale apostolice, pot fi citate în manualele de arta comunicării şi pot fi preluate de orice publicaţie de mare circulaţie, fără să aibă nevoie de adaptare. Darul său oratoric a făcut din catehezele sale rostite la Radio BBC una dintre cele mai ascultate emisiuni în Anglia anilor '70.

Discursul vlădicii Antonie este viu şi simplu, cucerind prin sinceritatea înnobilată de autoritatea vârstei şi a bogatei experienţe. Adresându-se contemporanilor săi, vlădica niciodată nu începe discuţii care ar putea să plictisească sau să nu intereseze. Discursul său este lipsit de citate şi trimiteri savante, deşi are respiraţia unui intelectual de o bogată şi frumoasă cultură. Când îl asculţi sau îl citeşti pe mitropolitul Antonie, simţi că omul acesta vorbeşte despre viaţă, despre tine, despre lumea în care trăieşti, dar şi înţelegi că aceeaşi lume a fost şi în vremea venirii lui Hristos. Vlădica reuşeşte să te facă contemporan cu Hristos, să te pună în faţa celor mai tranşante probleme existenţiale, să-ţi aducă aminte lucruri pe care credeai că le-ai uitat, să te facă să simţi că între tine şi Evanghelie nu este nici un intermediar, că eşti numai tu şi Evanghelia şi libertatea ta de a alege.

Mitropolitul Antonie al Surojului (în lume Andrei Borisovici Blum) s-a născut pe 19 iunie 1914 în Lousanne, în familia unui diplomat rus. Mama mitropolitului a fost sora compozitorului rus A. N. Skriabin. Copilăria viitorului mitropolit a stat sub semnul nesiguranţei şi al suferinţei, proprii familiilor de emigranţi din acea vreme.

Prima copilărie şi-a petrecut-o în Persia, unde tatăl său a fost consul, iar după o perioadă de peregrinări, s-a stabilit în Franţa împreună cu familia. Până în adolescenţă viitorul mitropolit a fost ateu. Asistând odată la cuvântarea unui teolog din diasporă şi simţindu-se provocat de idealurile „lipsite de bărbăţie" ale creştinismului, a hotărât să verifice singur dacă Evanghelia este aşa cum o prezenta acel teolog. Venind acasă, a citit pentru prima oară Evanghelia, iar în timp ce citea a simţit că la celălalt capăt de masă stă Hristos. Această întâlnire i-a marcat întreaga viaţă de mai târziu. Căutând o formă prin care ar putea sluji oamenilor, tânărul Andrei a hotărât să se consacre medicinei, absolvind Facultatea de Biologie şi Medicină la Sorbona. În 1939 este înrolat chirurg în armata franceză, făcând parte din gruparea antifascistă. În perioada războiului (1943) este tuns călugăr în taină, iar în 1948 hirotonit preot şi trimis ca misionar în Anglia. Din 1957 este episcop, iar din 1962 arhiepiscop al nou înfiinţatei eparhii a Sourozhului (Anglia), subordonată canonic Patriarhiei Moscovei. În 1962 este ridicat la rangul de mitropolit. Mitropolitul Antonie este cunoscut şi iubit în întreaga lume, atât de credincioşii ortodocşi, cât şi de eterodocşii în mijlocul cărora i-a fost hărăzit să trăiască şi să

BUCURIA POCĂINȚEI
(Din omiliile din timpul Postului Nașterii Domnului, 31 decembrie 1983)

Ajunarea* este momentul în care, cu putere înnoită, încă o dată, trebuie să cugetăm asupra vieții și asupra noastră. Asupra vieții – așa cum a gândit-o Domnul pentru noi, și asupra noastră – ce am făcut noi cu această viață. În asta constă pocăința – în a măsura distanța dintre ceea ce a pus la cale Domnul și ceea ce am înfăptuit noi; dintre ceea ce ne-a fost hărăzit și ceea ce am împlinit sau nu am împlinit.

Asta trebuie să facem, și nu o singură dată în viață. Adesea lăsăm această problemă până în ceasul de dinaintea morții, până la cea din urmă boală, până în momentul în care realizăm, brusc, că suntem incurabil bolnavi

---

* Așa-numita „ajunare", cum am tradus-o noi aici, (în rusă „govenie"), este o practică ce s-a impus în special în sânul Bisericii Ortodoxe Ruse. Prin "ajunare" se înțelege perioada de pregătire pentru sfânta împărtășanie, care poate dura o zi sau mai multe, în funcție de hotărârea duhovnicului și de starea credincioșilor, pregătire ce presupune o întoarcere către sine, prin revizuirea conștiinței, prin rugăciune, post și citirea sau ascultarea sfintelor cuvinte și învățături.

sau că ne aflăm în pericol de moarte. Şi atunci, în fața fricii, în fața morții, a pericolului, devenim dintr-odată serioşi față de noi înşine, față de viață şi de semeni. Încetăm atunci să ne mai jucăm cu viața. Încetăm să mai trăim aşa, de parcă am scrie o ciornă pe care mai târziu, – o, cât de târziu! ni se pare că mai avem atâta vreme înainte – o vom transforma în ceva mai bun.

Dar niciodată nu se întâmplă aşa, căci bătrânețea, ramolirea trupului, slăbirea minții, moartea subită, circumstanțele neaşteptate ne surprind nepregătiți şi nu ne mai oferă timp. Şi e cumplit gândul că poate veni momentul când va fi deja *târziu.*

Dostoievski a dedicat un mic capitol din *Frații Karamazov* iadului; pentru el iadul este momentul sau starea când omul îşi spune: „E târziu! Am trecut pe alături de toate... Singurul lucru ce trebuia făcut, pentru care merita să trăieşti, cu care merita să trăieşti, nu-l mai pot îndeplini; nu mai pot fi de folos nimănui. A fost o vreme când puteam iubi din cuget, din inimă, puteam iubi creator; acum nu mai pot face asta; am intrat în veşnicia unde dragostea se revarsă de la Dumnezeu; dragostea mea nu mai trebuie nimănui. Pe pământ, da – ea a fost necesară multora; pentru foarte mulți era necesar să le acord atenția, să-i pot privi cu ochi adânci şi pătrunzători; să pot să-mi plec urechea către ei şi să aud nu doar sunete goale,

cuvinte, ci ceea ce se ascunde în spatele acestor cuvinte: strigătul, plânsul, bucuria sau frica sufletului viu față de viața sa...".

Imaginea ce ne-o oferă Dostoievski şi pe care am dezvoltat-o aici este reală: *va exista* momentul când vremea va fi trecută; momentul în care pentru a compătimi, a crea, a iubi activ va fi prea târziu... Iubirea, creativitatea, gândurile şi cuvintele noastre nu vor mai trebui nimănui, căci vom sta cu toții în fața dragostei Dumnezeieşti, a înțelepciunii Dumnezeieşti, şi a Dreptății Dumnezeieşti, şi a Judecății Dumnezeieşti.

Iată de ce, an de an, ne adunăm aici pentru ajunare, o foarte scurtă postire, de o zi, un răstimp scurt, când totul din jur ne spune: „Trezeşte-te! Vino-ți în fire cât nu-i prea târziu; începe să trăieşti, cât încă mai poți trăi, cât încă nu s-a oprit timpul, cât mai poți crea!".

Mântuitorul ne spune: „Mergeți cât este lumină; când se va lăsa întunericul, va fi târziu să mai umblați, şi nu va fi unde să mai umblați, nu va fi drum şi nu va fi cale..." Avem încă timp; cât? – nu ştim. Acum stăm aici, plini de viață, fie chiar şi la apusul anilor, însă vii; o clipă – şi cineva dintre noi poate, surprins de moarte, se va înfățişa la Dumnezeu.

În acest sens moartea ne aminteşte că trebuie să ne grăbim să trăim cu toată profunzimea de care suntem în stare. În

diferiți ani, la vârste diferite, în circumstanțe diferite trebuie să trăim diferit.

Un poet francez a spus: un tânăr arde ca un foc, un bătrân luminează ca o lumină. E necesar să putem să ardem cât arde focul; iar când a trecut vremea focului – să putem fi lumină. E necesar ca într-un moment al vieții să fii forța, iar în altul – liniștea. Fiecare dintre noi trebuie să cugete despre locul unde se află și dacă poate oare să săvârșească această trecere de la forță creatoare la lumină contemplativă. Adesea oamenii au mai multă nevoie de lumina noastră decât de activitatea noastră; o nevoie de lumină, de tăcere, de liniște, de acea înțelegere adâncă, nevorbită, pe care o poți oferi doar atunci când însuți te vei liniști lăuntric, nu prin stagnare, ci prin aprofundarea liniștii lăuntrice.

Părinții Bisericii spuneau că trebuie să ne amintim mereu de moarte. Și nu ca de o frică, ci ca de o amintire a faptului că trebuie să trăim cu toată profunzimea viața, atâta timp cât o avem. Și să trăim nu „cu ușorul", ci profund; doar moartea ne poate da măsura a ceea ce trebuie să fie viața; doar omul care e gata să-și pună viața pentru Dumnezeul său, pentru dreptatea lăuntrică, pentru aproapele său – doar acest om poate trăi cu toată puterea sufletului său.

Cel ce nu e pregătit să plătească cu prețul vieții pentru a petrece în dreptate, în

credincioșie, nu va putea niciodată să trăiască cu toată puterea. Unul ca acesta va fi reținut de teama ca nu cumva să piară, să sufere, ca nu cumva să riște mai mult decât e în stare... Și de aceea este atât de important ca, neresemnați în privința morții, să intrăm în relații noi cu ea.

Apostolul Pavel spunea că pentru el viața este Hristos, iar moartea – o dobândire. Însă el vorbea și de faptul că îl cunoaște nu doar pe Hristos cel Înviat, Biruitorul morții, ci și pe Cel răstignit; și pe pământ e necesar să împărtășim și triumful vieții, pe care ne-a dăruit-o Hristos înviat, Cel ce a învins moartea, dar și drumul Crucii Sale. Iar acest drum al Crucii înseamnă a fi mereu gata să dăm viața, să primim moartea pentru ceea ce e sfânt, important și măreț.

Arareori mai cugetăm la aceste lucruri. Viața curge, în anii tinereții moartea pare foarte, foarte departe, ireală: mor alții, mor bătrânii. În perioada războiului mor și tinerii, însă această moarte nu este treptată, nu crește zi cu zi în om, nu-l cucerește și nu-l distruge continuu; ea survine subit, atât de repede și atât de tragic. Și acesteia i se adaugă atâta suferință, atâta frică trăită și frică pentru cei rămași...

Cu toții însă mergem cu pas egal spre acea moarte care, mai devreme sau mai târziu, ne va secera; și trebuie să trăim cu o

astfel de măreție, ca moartea să nu însemne frică, ci o ușă deschisă ce ne oferă posibilitatea de a intra în veșnica, triumfătoarea viață a lui Dumnezeu.

De aceea, a vorbi despre moarte sau despre viață este una și aceeași. A vorbi despre moarte este a vorbi despre faptul că viața trebuie să aibă intensitate maximă în toate manifestările ei: în creativitate sau tăcere, în aprofundare sau deschidere.

Și iată că în fața fiecăruia apare întrebarea: în viața pe care am trăit-o, fie scurtă sau foarte îndelungată, am dat dovada faptului că sunt om, simplu *om*? M-am dovedit a fi creștin? Mă numesc om, mă numesc creștin – însă este, într-adevăr, așa?...

Unul dintre Părinții timpurii ai Bisericii, sfântul Irineu al Lionului, spune că omul este chemat să fie sclipirea slavei lui Dumnezeu; omul adevărat trebuie să fie astfel, încât cei ce îl privesc să vadă în el luminarea Vieții veșnice; trebuie să fie o revelație a lui Dumnezeu. Și unul dintre Părinții pustiei a spus: „Cine l-a văzut pe fratele său, l-a văzut pe Dumnezeul său".

Este adevărat oare? Putem spune oare despre cineva dintre noi că cei ce îl întâlnesc se întreabă: „Cine este acesta? Ce este în acest om, ce nu am văzut niciodată? În el este lumina pe care nu am mai întâlnit-o pe pământ; în el este puterea unei blândeți și smerenii nesfârșite și, împreună cu acestea,

a unei credincioșii de nestrămutat...". Suntem chemați astfel, încât oamenii, întâlnindu-ne, să întâlnească un licăr al slavei lui Dumnezeu, să găsească, nu în trăsăturile noastre exterioare, ci în ceea ce poate fi transmis doar din adâncul unui om către adâncul altuia, chipul nefăurit al lui Dumnezeu, fie nedesăvârșit, însă deja luminând cu frumusețea neîntunecată a veșniciei și a lui Dumnezeu Însuși.

Abia atunci vom putea spune că am devenit cu adevărat oameni; nu doar creatură, fenomen zoologic, ci om, în înțelesul în care ne-a făurit Dumnezeu: chip al Său, icoană vie, lucrătoare, privind la care omul poate întrevedea ceva despre Dumnezeu, către Care adresându-se, acesta se înalță de la pământ la Cer, din timp în eternitate, de la omul pe care îl întâlnește, la Dumnezeul pe Care îl caută, de Care este însetat sufletul său.

Atunci ne numim *creștini*: „Sunt un creștin". Astfel ziceau martirii primelor veacuri ale creștinismului; sunt cuvintele pe care le rosteau mărturisind că Dumnezeu și Hristos le sunt mai scumpi decât viața, iar cu aceste cuvinte se dădeau pe sine batjocurii, torturii și morții. Aceste cuvinte erau hotărâtoare în viața lor.

Pentru prima oară creștini au fost numiți ucenicii Mântuitorului în Antiohia; nu doar pentru că aparțineau unei mici și noi, abia

cunoscute secte, ce atrăgea atenția asupra sa, ci pentru că oamenii recunoşteau în aceştia pe ucenicii lui Hristos. În primele două veacuri de creştinism, diverşi autori creştini se adresau păgânilor încercând să le dea de înțeles ce înseamnă a fi creştin. Spre exemplu, Tertulian scrie că oamenii ce locuiau în preajma vreunei familii creştine sau a vreunei mici, pentru acele timpuri, comunități creştine, ziceau adesea: „Câtă dragoste este între ei!”.

Dragostea vie, blândă, văzătoare, creatoare, dragostea unui om față de altul, a unei familii față de alta, a unei comunități față de alta era o trăsătură distinctă a creştinilor de atunci. Acum nu putem spune astfel; nici în familie, nici în cea mai mică comunitate nu vedem asta. Chiar de există o oarecare dragoste, este o dragoste comună, obişnuită, o dragoste ce poate fi întâlnită şi printre necredincioşi şi păgâni: o dragoste naturală, firească, şi nicidecum dragostea născută din minunea înnoirii, săvârşită asupra noastră de către Sfântul Duh.

Trebuie să cugetăm şi la acestea... E cumplit faptul că nimeni nu recunoaşte în noi nişte creştini, doar dacă înşine nu strigăm despre asta, stârnind adesea mirare: oare asta înseamnă creştin?... La ce bun să mai fii creştin, dacă nu te deosebeşti prin nimic? Nici prin lipsa fricii în fața suferinței, a bolii, a pericolului, a morții; nici prin lipsa

voracității față de lucrurile pe care le putem smulge vieții (deci, altui om) fie sufleteşte, trupeşte sau material; nici prin dragoste, adică prin renunțarea la apatie, răceală, uitare, ba chiar vădind o atitudine de-a dreptul ostilă, o amară, îndelungă şi otrăvită ură... Să ne punem cu toții această întrebare. Nu mă pot numi nici măcar om în deplinul înțeles al cuvântului; sunt țărână, pământ şi aparțin lumii animale, dar celei Dumnezeieşti nu aparțin. Scânteile acelei lumi mai licăresc uneori în mine; trec prin mine după cum trece o stea căzătoare pe cer. Pentru o clipă întunericul meu se luminează, doar pentru o clipă alt om poate surprinde ceva: în acest întuneric ceva a strălucit, ceva ce nu am mai văzut înainte... Nu mă pot numi nici creştin, pentru că dragostea din mine nu este pe măsura dragostei Dumnezeieşti, a dragostei poruncite de către Domnul: „Cine are poruncile Mele şi le păzeşte, acela mă iubeşte...” Noi însă trecem pe alături de porunci.

„Nu este mai mare dragoste, decât să-şi dea cineva viața pentru prietenii săi”. Apostolul Pavel, vorbind despre Iisus, spune că e prea puțin probabil să fie cineva gata să-şi dea viața pentru prietenul său, pe când Hristos a murit pentru noi pe când noi îi eram încă duşmani, străini... El a murit nu doar pentru cei Care L-au cunoscut, au devenit ucenici ai Săi, vrednici sau nevrednici, ci

şi pentru cei care L-au judecat cu judecata fărădelegii, şi pentru cei care L-au răstignit fizic, L-au ţintuit pe cruce: *„Tată, iartă-i, căci nu ştiu ce fac!"* .

Aşadar, pentru fiecare dintre noi trebuie să persiste întrebarea: sunt oare creştin? Poate oare cineva recunoaşte în mine chipul lui Hristos? Să simtă bătaia dragostei lui Hristos în inima mea? Să cunoască înţelepciunea şi dreptatea lui Dumnezeu în cuvintele şi gândurile mele? Să afle căile Domnului în faptele mele, în felul în care mă uit la viaţă, la fiecare om, la Dumnezeu?

Apostolul Pavel spune că va veni moartea, iar după moarte judecata. Da! La fiecare dintre noi va veni moartea, şi fiecare dintre noi, mai devreme sau mai târziu (când – nu putem cunoaşte) se va înfăţişa judecăţii lui Dumnezeu. Iar Hristos spune uneori şi cuvinte aspre: judecata va fi fără milă pentru cei nemiloşi, pentru cei fără inimă şi fără dragoste... Şi nu pentru că Dumnezeu se va arăta la fel de „nemilos" sau „fără dragoste", ci pentru că mântuirea înseamnă a te afilia fluxului dragostei lui Hristos, a uni dragoste cu dragoste.

Iar dacă în noi nu este această dragoste, sau măcar capacitatea de a iubi, deschiderea pentru dragoste, setea faţă de aceasta, unirea e imposibilă. Ne vom scula şi, după cuvintele lui Dostoievski, vom realiza că *unicul* sens al vieţii a fost dragostea, iar

noi ne-am golit viaţa de orice sens, am pustiit-o şi stăm fără conţinut, fără măcar posibilitatea de a primi sensul pe care Dumnezeu ni-l poate da.

Judecata lui Dumnezeu nu înseamnă că Dumnezeu ne va măsura virtuţile, că ne va evalua priceperea în materie de credinţă. Cugetaţi asupra Evangheliei ce premerge Postului Mare: pilda Mântuitorului despre oi şi capre. Toate întrebările ce se pun acolo se reduc la una: cât ai fost pe pământ, inima ta a fost vie sau de piatră? L-ai hrănit pe cel flămând? Pe cel îngheţat l-ai încălzit? Pe cel gol l-ai îmbrăcat? Pe cel întemniţat, pe cel oropsit l-ai cercetat? A fost oare milă în tine, sau ai trăit doar în indiferenţă, în îngâmfare, în suficienţă de sine, precum bogatul care chefuia în timp ce la poarta lui murea de frig şi de foame Lazăr?...

Aceasta e unica întrebare ce va fi pusă: ai avut oare inimă de om în tine, sau ai avut în loc o piatră? Dacă ai avut dragoste omenească, atunci ea poate înflori pe măsura dragostei Dumnezeieşti; iar dacă dragoste omenească nu e, atunci cu ce se poate uni dragostea lui Dumnezeu?...

Şi nu trebuie să ne eschivăm de la propria judecată asupra noastră, zicând: Dar eu iubesc oamenii!... Pe toţi oamenii, când sunt departe, îi iubim noi toţi. Un scriitor îşi descria astfel unul dintre personajele sale: acest om într-atât de mult iubea întreaga

omenire, încât îl ura pe orice om în parte care îi deforma perfecțiunea imaginii sale despre lume... Da, acesta iubea, dar iubea o omenire ireală, inexistentă; pe când un om concret sau o gloată concretă nu le putea suporta. În oameni reali vedea hidoşenie şi visa la o frumusețe desăvârşită nemaiîntâlnită, ce nu a fost şi nu va fi niciodată până la cea de-a Doua Venire.

Oare nu este astfel şi dragostea noastră față de lume? Iubim doar pe foarte puțini, dar şi pe aceia nu suntem în stare să-i iubim necondiționat, fără preget. Ne certăm, ne răcim, întoarcem spatele... Apostolul Pavel ne spune: „Purtați-vă sarcinile unii altora, şi astfel veți împlini porunca lui Hristos...". Sarcini nu înseamnă doar necazuri, ci toată greutatea altei persoane, a altui om. A purta un oarecare timp povara unei dureri străine, a unei boli nu prea îndelungate, a unei certe mărunte – asta o putem face cu toții; însă cât de cumplit este să vezi că atunci când durerea omului nu mai are capăt, boala nu se mai termină, sărăcia nu se mai încheie, după o scurtă perioadă în care compătimim pe acest om, îl ajutăm, îi acordăm atenție, începem să ne răcim: oare nu mai au capăt boala, sărăcia, durerea lui? E timpul să se însănătoşească! E timpul să se ridice, să-şi vină în fire! Oare chiar toată viața îl vom purta în cârcă?... Altfel se poartă Dumnezeu cu noi. Cât durează viața noastră, toate aceste

decenii El ne aşteaptă, El rabdă. El nădăjduieşte şi mereu, tot timpul, se străduieşte să ne ajute...

Dar necazul nostru nu constă în faptul că nu-i iubim pe mulți, căci nu suntem în stare s-o facem, inima noastră este îngustă (cum spune apostolul Pavel: „*strâmt* este în inimile voastre..."). Însă cât de rău, nerăbdător, fără blândețe şi nechibzuit îi iubim pe cei despre care spunem că ni-s dragi! Cât de mult trebuie să cugetăm la cei ce ne înconjoară, întrebându-ne: cum este dragostea mea față de ei? Bucurie sau povară? Căci se întâmplă şi că dragostea poate să sufoce pe cineva, să-i fie acestuia prilej nu de libertate, ci de sclavie; omul geme din cauza a ceea ce numim noi „dragoste" atunci când ni se pare că ştim mai bine de ce anume are el nevoie, în ce constă fericirea lui, unde e bucuria lui, atunci când îi luăm şi ultima scânteie de libertate, de creativitate, deoarece dorim să conducem noi înşine viața lui, „spre binele lui"...

2.

Când ne gândim la pocăință, vedem mereu imaginea obscură sau cenuşie a durerii, a unei inimi strânse, a lacrimilor, a unei tânguiri fără capăt pentru trecutul nostru, atât de întunecat şi de nevrednic. Nevrednic

de Dumnezeu, de noi, de viața care ne-a fost dată. Aceasta este doar o parte a pocăinței, mai bine zis trebuie să fie doar o clipă a ei. Pocăința trebuie să crească în bucurie și lucrare. Fără acestea, pocăința este neroditoare, fără acestea, ceea ce putea deveni pocăință se transformă în regret, regret steril care de cele mai multe ori omoară forța de viață în loc să o trezească, să o înnoiască.

Când, ca rezultat al unei cugetări profunde asupra noastră, asupra Evangheliei și asupra căilor lui Dumnezeu, ne punem în fața păcatului nostru, înaintea infidelității față de cea mai înaltă vocație a noastră, atunci desigur în inima noastră se înfige o durere acută, o rușine adâncă pentru faptul că suntem atât de departe de ceea ce am fi putut fi, că semănăm atât de puțin cu ceea ce a pus la cale Domnul făurindu-ne. Însă aceasta trebuie să fie doar un impuls pentru a începe să trăim o viață nouă.

Da, trebuie să zăbovim asupra trecutului, să scrutăm cu privire neîndurătoare laturile întunecate ale vieții noastre, ale gândurilor și ale zvâcnirilor inimii, ale dorințelor, ale faptelor și ale atitudinilor. Să privim la acestea treaz și aspru, așa cum medicul examinează pe cel bolnav, așa cum privim uneori, la drum de noapte, calea: să nu ne rătăcim, să nu cădem.

Toate trebuie să le vedem, tot ce este accesibil privirii, și pentru toate să

răspundem cu sinceritate; să ne asumăm până la capăt rușinea, să primim până la capăt suferința, să nu căutăm scuze pentru ca durerea să fie mai puțin acută, iar rușinea mai puțin arzătoare.

Doar trăindu-ne umilința cu toată puterea posibilă ne putem rupe de ceea ce provoacă această umilință. Pe când, dacă încercăm să ne atenuăm puțin chipul păcătoșeniei, să ne facem rușinea ceva mai acceptabilă (măcar și zicându-ne: „Sunt păcătos ca și toți alții" sau „Cum aș fi putut proceda altfel!?"), dacă ne străduim să înăbușim în noi această durere, atunci pocăința devine imposibilă. Căci doar prin conștientizarea groazei, a puterii ucigașe a păcatului, a rușinii față de faptul că nu suntem vrednici de noi înșine – cu atât mai mult de alții și de Dumnezeu – putem găsi în noi puterea de a ne smulge din această captivitate; însă cât timp ne complacem în captivitate, rămânem captivi.

Aici vedem deosebirea dintre noi și sfinții despre viața cărora citim, începând cu apostolii și încheind cu mărturisitorii contemporani ai credinței. Aceștia au decis să bea până la capăt paharul propriei rușini și să-și înfigă în inimă, în conștiință, în toată făptura lor durerea acută a ceea ce reprezentau ei înșiși.

Însă când se întâmplă aceasta, nu trebuie nici să cădem în disperare, nici să

ne oprim aici. Amintiţi-vă de cele scrise în Evanghelie, despre cum apostolul Petru se lăuda că va merge şi la moarte cu Mântuitorul, că nimic nu-l va putea rupe de Hristos. Iar după ce Mântuitorul a fost legat şi dus la judecata fărădelegii, s-a apropiat de Petru o slujnică tânără care nu l-a întrebat nimic mai mult decât dacă a fost şi el cu Iisus Nazarineanul. Şi Petru s-a lepădat de trei ori! Şi a plecat, a ieşit din curte; şi, întorcând faţa, a întâlnit prin fereastra deschisă privirea Mântuitorului, şi a plâns cu amar...

Iată, în acest moment, când a fost cuprins de ruşinea propriei trădări, a necredincioşiei şi a laşităţii sale, a lăudăroşeniei sale, inima i-a fost străpunsă de groază şi a plecat amărât. Când însă l-a întâlnit pe Hristos, Acesta nu l-a întrebat: „Oare nu-ţi este ruşine? Cum de mai îndrăzneşti să Mi te înfăţişezi după ce te-ai lepădat de Mine de trei ori?”, ci: „Petre! Mă iubeşti mai mult decât aceştia?” (adică decât ceilalţi apostoli, care erau de faţă).

Oare mai poate fi pusă întrebarea dacă îl iubeşte Petru pe Hristos, când totul arată contrariul, din moment ce s-a lepădat de trei ori? Şi se poate oare vorbi despre faptul că Petru l-ar putea iubi pe Hristos mai mult decât ceilalţi ucenici? Ceilalţi nu s-au lepădat; e adevărat – au fugit! dar, cel puţin, nu s-au lepădat... Poate doar dacă Petru şi-ar

fi amintit cuvintele Mântuitorului rostite cu un alt prilej: „Căruia i se iartă mult, acela iubeşte mult”. Căruia i se iartă mult, în acela naşte mai multă dragoste decât în cel căruia i s-a iertat puţin.

Întrebarea se pune astfel: „Ai păcătuit mai mult ca alţii, şi acestea ţi se pot ierta; va fi oare dragostea ta pe măsura acestei iertări? Vei iubi tu oare în schimb mai mult decât oricare altul, care a păcătuit mai puţin?” Aici vorba este chiar de dragoste, căci Domnul vede adâncurile omului, şi nu suprafaţa, nu doar aparenţele ce le observăm noi. Când omul face o faptă sau alta, spune un cuvânt sau altul, înţelegem fapta sau cuvântul în măsura priceperii noastre. Hristos caută la profunzimile omului, şi cunoaşte *ce* anume stă în spatele cuvântului sau al faptei.

Hristos nu poate fi păcălit nici de ceea ce este la arătare, nici măcar de ceea ce este evident. De aceea El se adresează adâncurilor lui Petru, umbrite pentru un moment de frică, însă care s-au deschis iarăşi după ce ruşinea l-a ars şi s-a pomenit dintr-odată şi în faţa conştiinţei sale, şi în faţa Mântuitorului. Petru, în acel moment, umplut de bucuria că este iarăşi în faţa lui Hristos, că împăcarea este posibilă, că totul este posibil, chiar învierea, întoarcerea din adâncurile morţii, Petru îi zice lui Hristos: „Da, te iubesc!”. Şi Hristos îl întreabă despre

această dragoste de trei ori, la fel cum de trei ori Petru s-a lepădat de El. Şi a treia oară, Petru, în sfârşit, se întoarce către o altă realitate: nu către sentimentul profund care sălăşluieşte în el şi care alcătuieşte esenţa finală a dragostei sale faţă de Hristos. El se întoarce spre conştiinţa faptului că iubirea sa este ascunsă, iar trădarea – vădită. Şi atunci se adresează către Hristos: „Doamne! Tu ştii toate! Tu ştii că m-am lepădat de Tine. Însă, întrucât Tu pui întrebarea despre dragoste... Tu *ştii*, desigur, că eu, totuşi, te iubesc... Da, eu te *iubesc*!".

Iată, acesta este momentul când procesul pocăinţei se încheie. Păcatul a fost săvârşit, căderea a avut loc, omul s-a ruşinat până la capăt; conştiinţa sa, privirea Domnului i-au spus acestea. El a răspuns acestei priviri şi procesului de conştiinţă prin aversiune faţă de sine, prin lacrimi. Iar acum este refăcut, reînnoit de către dragostea lui Hristos.

Singur nu este posibil să-ţi oferi iertarea. Nimeni nu are dreptul să spună: „Am săvârşit păcatul, am procedat nedemn faţă de cineva, m-am murdărit, însă acestea au trecut şi acum pot să uit de toate." Asta ar însemna să legalizezi starea ta păcătoasă, ar însemna să-ţi declari dreptul de a fi nedemn de sine, de oameni şi de Dumnezeu, de viaţă. De aceea, omul nu se poate ierta niciodată pe sine însuşi, nu are un asemenea drept.

Pe de altă parte, însă, omul trebuie să fie în stare să primească iertarea ce i se oferă. Nu avem dreptul de a evita, de a refuza iertarea pe care o dă Dumnezeu sau un alt om, iertare care se oferă mereu cu un oarecare preţ. Când omul rănit de noi, după ce a trecut de durerea şi suferinţa pricinuită de noi, ne spune: „Fie ca pacea să fie între noi! Rana pe care mi-ai făcut-o s-a cicatrizat, durerea a trecut; ai fi putut să mă ucizi cu asta, însă, prin mila lui Dumnezeu, am rămas viu; şi te iubesc suficient de mult ca să-ţi dau pacea pe care Dumnezeu a sădit-o în sufletul meu", atunci trebuie să fim în stare să ne smerim şi să primim iertarea.

Ne împiedică de multe ori să primim iertarea propria noastră mândrie: cum pot primi iertarea, recunoscând astfel că sunt, într-adevăr, vinovat? Recunoscând că eu însumi nu pot face nimic pentru mine şi doar acest om, pe care l-am înjosit, l-am rănit, l-am furat, poate să-mi restituie propria mea demnitate. Cum pot oare să depind de altcineva într-o măsură aşa de mare?...

Se întâmplă că ne este greu să primim iertarea anume din acest fel de mândrie, pentru că nu dorim să fim restauraţi în propria demnitate din mila altcuiva; dorim ca această vrednicie să o avem noi înşine sau să câştigăm dreptul de a o avea. Dreptul la iertare însă nimeni nu poate să-l câştige, niciodată. După cum niciodată nu câştigă

dreptul de a fi iubit. Iar a fi iertat înseamnă că cineva te iubeşte într-atât de mult, încât este capabil să preia asupra sa păcatul tău şi să-l curme în sine. De aceea, trebuie să fim pregătiţi pentru a ne smeri şi a primi această înjosire tămăduitoare. Şi doar dacă o putem primi cu toată inima, cu întreaga conştiinţă, suntem pasibili de vindecare.

Astfel Hristos „l-a vindecat" pe Petru, adică i-a restituit integritatea celui ce s-a sfărmat în ţăndări prin lepădarea sa. E ca şi cum ar fi adunat aceste ţăndări şi ar fi restaurat din rămăşiţe omul integru, monolit. De aceea, mai apoi, Petru a putut vorbi atât de sincer, ca de la egal la egal, cu Hristos. Când Mântuitorul i-a spus: „Urmează-Mă!" şi Petru a mers după El, întorcându-se, acesta l-a văzut nu departe pe Ioan şi l-a întrebat pe Hristos: „Iar acesta? Tu m-ai întors pe mine la viaţă; oare nu are nevoie şi el să-l întorci?". Şi aici Mântuitorul răspunde ferm: „Ce voi face cu el – Eu hotărăsc; *tu* să mergi după Mine."... Acestea sunt spuse fiecăruia dintre noi, din momentul în care am trecut peste trăirea arzătoare a ruşinii, am primit, am acceptat această nespusă durere acută ce ne copleşeşte atunci când conştientizăm păcătoşenia noastră.

Aici începe bucuria, bucuria pocăinţei. În cartea părintelui Sofronie despre stareţul Siluan este o povestire despre timpul când Siluan era tânăr, iar unul dintre consătenii săi

a săvârşit un omor, a ajuns la închisoare şi şi-a executat termenul de pedeapsă. Odată, viitorul stareţ Siluan îl vede pe acesta la o sărbătoare în sat, cântând din armonică şi jucând. Cuprins de groază, Siluan s-a apropiat de el şi l-a întrebat: „Cum poţi să joci şi să te veseleşti, când ştii că ai ucis un om!?". Iar acest fost asasin îi răspunde: „Da, însă cât am fost la închisoare m-am pocăit adânc şi am simţit la un moment dat că Hristos m-a iertat; şi acum sunt iarăşi întreg." Aceasta este finalitatea pocăinţei, viaţa nouă, înnoirea, naşterea de sus; fie numai şi parţial, fie doar începutul vieţii veşnice, însă al vieţii veşnice venite cu toată puterea, cucerind întreaga fiinţă.

Foarte des se întâmplă ca cel ce vine la mărturisire să-mi spună: „Nu ştiu ce să mărturisesc, toate ca de obicei...". Aceste cuvinte vorbesc despre o lipsă criminală de atenţie asupra vieţii. Oare e posibil ca cineva dintre noi să poată spune, după o singură zi trăită, că a împlinit toate ce erau cu putinţă şi a dat tot ce a putut să dea? Că a fost de o castitate impecabilă în gândurile şi simţămintele sale, că nu a ratat nici o faptă ce putea şi trebuia să fie făcută, că nu a făcut nici un lucru ce ar fi nedesăvârşit? Cine ar putea spune că gândurile nu i s-au tulburat, că nu i s-a întunecat inima, voinţa nu i-a ezitat, faptele sau dorinţele nu s-au pomenit a fi nevrednice? Dacă omul vine la mărturisire

şi spune „Nu ştiu ce să spun", înseamnă că acesta niciodată nu a cugetat asupra a ceea ce ar fi putut deveni (prin urmare, ar fi trebuit să devină), ci doar se compară cu ziua de ieri şi cu oamenii ce sunt la fel de răi ca şi el.

Iar când spunem: „Iată, an de an, spun una şi aceeaşi", mărturisim despre faptul că *niciodată* nu am trăit nici ruşine, nici durere; că ne asumăm cu deplină linişte păcătoşenia. Da, eu mint – însă minte toată lumea! Da, fac lucruri netrebnice, însă aşa fac şi ceilalţi; uit de Dumnezeu – dar mai e timp să-ţi aminteşti de El? Trec pe alături de fiecare om care are nevoie de mine – însă cum aş putea să mă opresc la fiecare!? Şi tot aşa mai departe...

Dacă am putea vedea, măcar o singură dată, aşa cum vede Dumnezeu, urmările a ceea ce facem sau a ceea ce nu facem; dacă am putea vedea cum o vorbă spusă sau nespusă, o faptă făcută sau nefăcută alcătuiesc începutul unui întreg şir de evenimente în viaţa altui om, dacă am putea vedea cât de fatale pot fi în soarta lor un cuvânt scăpat sau o mişcare fugară a altcuiva... Or, dacă suntem într-atât de neatenţi cu noi înşine, atunci cu atât mai mult vom fi neatenţi faţă de cei din jurul nostru; ceea ce li se întâmplă trece cu totul pe alături.

De aceea, venim de fiecare dată şi ne căim de unele şi aceleaşi fapte, pentru că nu am observat niciodată că un lucru sau altul

ne transformă în monştri, că nu mai semănăm cu chipul lui Dumnezeu, întipărit în adâncurile noastre. Ne este dată icoana spre păstrare, iar noi o distrugem, o profanăm, o întinăm pas cu pas, prin nepăsare, în accese de răutate, şi nu răutate aprigă, ci răutate măruntă, infimă.

Uneori omul spune: „Nu mă pot rupe de păcatele mele! Dacă aş fi făcut un oarecare păcat mare, aş fi rămas zguduit, poate; însă toată mulţimea păcatelor mele mărunte se aşază peste mine ca praful, neîmpovărându-mă. Te obişnuieşti cu ele, după cum te obişnuieşti să locuieşti în dezordinea propriei locuinţe"... Şi nu realizăm că un anume număr de păcate mărunte este mai anevoie de depăşit decât un păcat mare. Pentru că acest păcat mare poate, într-adevăr, să ne zguduie în aşa măsură, încât te trezeşti chiar şi neştiind ce e privegherea.

Iar păcatele zilnice... Este o povestire din viaţa lui Alexie, a acestui nebun rus din regiunea Voronejului. Au venit la el două femei. Prima se frângea sub conştiinţa unui păcat cumplit, săvârşit de ea; a doua se văita: „Sunt păcătoasă ca şi toţi; ştiţi, părinte, e imposibil să trăieşti şi să nu păcătuieşti". Atunci Alexie le-a arătat prin exemplu viu ce înseamnă pocăinţa lor. Le-a trimis pe ambele în câmp; celei care a făcut un păcat cumplit i-a poruncit să găsească cel mai mare

bolovan pe care îl poate ridica şi să-l aducă la el; celeilalte i-a spus să adune în şorţ cât mai multe pietricele. Când femeile s-au întors, le-a spus ambelor să meargă şi să pună pietrele exact acolo de unde le-au luat. Prima a mers direct către locul de unde luase bolovanul – urma lui era întipărită în pământ, iar cea de-a doua a cutreierat ore în şir câmpul, nefiind în stare să-şi amintească de unde a luat o pietricică sau alta. Astfel a arătat acest nebun că nu trebuie să fii nepăsător faţă de lucrurile aparent mărunte, dar de care nu te mai poţi dezbăra. Trebuie să cugetăm la acestea; pe de o parte pentru că, într-adevăr, dacă nu ţinem seama de lucrurile mărunte, nu ne mai putem apoi descotorosi de ele. Iar pe de alta, pentru că, obişnuindu-ne să fim nepăsători faţă de cele mărunte, ne obişnuim să fim nepăsători în genere şi începem să păcătuim tot mai mult, adică să ne schilodim tot mai mult, să distrugem şi să necinstim chipul lui Dumnezeu din noi.

Am început prima discuţie de la gândul morţii. Fiecare mărturisire pe care o aducem trebuie să o aducem ca şi pe cea din faţa morţii: fiecăruia moartea îi suflă în spate. Nimeni nu ştie dacă va reuşi să se pocăiască sau nu; nu pentru că va muri mâine, ci deoarece chiar şi peste zece ani acesta poate să nu-şi amintească şi să nu se trezească... Dacă am sta în faţa fiecărei mărturisiri cu gândul la faptul că acesta este momentul

decisiv al vieţii: sau păşesc acum în Viaţa cea Veşnică, încă de aici, de pe pământ, sau rămân în afara ei, orice aş spune, — că, de, cică aş regreta că nu sunt desăvârşit, — cu toţii am privi altfel la lucrurile mari şi mărunte din viaţa noastră.

De altfel, ce înseamnă lucru mare şi lucru mărunt? Uneori măruntul ne ţine mai strâns decât orice în captivitate. Apostolul Iacob spune că frâul mic ne permite să conducem un cal mare. Aşa e şi cu noi: uneori suntem dispuşi să renunţăm la tot ce e păcătos doar pentru a nu renunţa la ceva anume. Şi diavolul ne ţine în frâul său. S-ar părea că suntem cu tot trupul şi sufletul în libertate, afară doar de un amănunt. Dar, fiind captivi într-o privinţă, suntem captivi în general. De noi depinde, însă, atitudinea trează, chibzuită şi serioasă asupra stării noastre.

Dacă am examina păcătoşenia noastră, depărtarea noastră de Dumnezeu, diferenţa dintre ceea ce am fi putut fi şi ceea ce suntem, nepăsarea noastră faţă de oameni dacă am conştientiza astfel toate acestea, le-am putea privi cu groază şi, îngrozindu-ne cu adevărat de ele, vom putea auzi chemarea Mântuitorului: „Spune: dacă vei fi iertat, dacă îţi voi spune acum că te iubesc cu toată viaţa Mea şi toată moartea Mea, cu Crucea, cu Răstignirea şi cu Învierea Mea, ai putea oare să răspunzi cu bucurie şi recunoştinţă?".

Cu bucurie pentru că, chiar dacă eu nu mă pot ierta şi vindeca pe mine însumi, pot fi iertat şi vindecat de puterea lui Dumnezeu. Iar cu recunoştinţă, deoarece, dacă lucrurile stau anume aşa, atunci cu adevărat viaţa creştină se reduce la un singur lucru: cu tot cugetul, cu fiecare mişcare a inimii, cu toată voinţa şi hotărârea, cu toate faptele mele să exprim Domnului mulţumire pentru faptul că sunt mântuit, pentru că sunt *atât* de iubit de El... Şi dacă sunt într-atât de iubit, viaţa mea trebuie să devină un semn viu, nesfârşit al recunoştinţei faţă de Dumnezeu, pentru că El este, pentru că El poate să ne iubească atât de mult.

Când procedăm urât, când vorbim ce nu se cuvine, când gândurile sumbre roiesc în capul nostru, iar pe inimă se lasă întunericul, începem atunci, dacă dorim să ne luminăm măcar puţin, să avem mustrări de conştiinţă.

Mustrările de conştiinţă nu sunt încă pocăinţă; poţi să-ţi reproşezi toată viaţa faptele urâte şi cuvântul răutăcios, gândurile şi simţirile întunecate, şi să nu te mai îndrepţi.

Mustrările de conştiinţă pot face din viaţa noastră un iad adevărat, însă mustrările acestea nu ne deschid porţile Împărăţiei Cerurilor; la ele trebuie să se adauge încă ceva: ceea ce alcătuieşte inima pocăinţei, şi anume întoarcerea către Dumnezeu cu

nădejde, cu încrederea că lui Dumnezeu îi vor ajunge şi dragostea ca să ne ierte, şi puterea ca să ne schimbe.

DESPRE POCĂINȚĂ
(Cuvânt rostit în septembrie 1972 în eparhia Tulei)

Pocăința este cotitura vieții, răsturnarea gândurilor, schimbarea inimii ce ne întoarce cu fața către Dumnezeu într-o nădejde plină de bucurie și freamăt, în încrederea că, chiar dacă nu merităm mila lui Dumnezeu, Hristos a venit pe pământ nu ca să judece, ci ca să mântuiască, a venit nu la cei drepți, ci la cei păcătoși.

Însă întoarcerea spre Dumnezeu cu nădejde, chemarea Lui în ajutor nu este încă totul, căci multe în viața noastră depind de noi înșine. Cât de des spunem: „Doamne, ajută-mă! Doamne, dă-mi răbdare, dă-mi neprihănire, dă-mi inimă curată, dă-mi cuvântul cel drept!...”? Iar când apare posibilitatea să acționăm potrivit cu propria rugăciune, după porunca inimii noastre, nu ne ajunge curajul să purcedem *prin faptă* la ceea ce cerem de la Dumnezeu. Și atunci pocăința noastră, avântul sufletesc rămân sterile.

Pocăința trebuie să înceapă anume de la această nădejde în dragostea lui Dumnezeu,

dimpreună cu nevoința, o nevoință dusă cu bărbăție, în care ne obligăm să trăim așa cum trebuie și nu cum am trăit până acum. Fără asta Dumnezeu nu ne va mântui; după cum spune Hristos: nu oricine spune „Doamne, Doamne" va intra în Împărăția lui Dumnezeu, ci doar cei ce vor aduce roadele ei. Iar pe acestea le cunoaștem cu toții: pacea, bucuria, dragostea, răbdarea, înfrânarea, smerenia – toate aceste roade minunate pot încă de pe acum transforma pământul în rai, dacă am putea să le rodim asemenea unui copac roditor...

Astfel, pocăința începe prin faptul că în inima noastră bate, dintr-odată, și vorbește conștiința, ne cheamă Dumnezeu și ne întreabă: „Încotro mergi? Spre moarte? Oare asta vrei?...". Iar când noi răspundem: „Nu, Doamne! Iartă, miluiește, mântuiește!" și ne întoarcem către El, Hristos ne spune: „Eu te iert! Iar tu, drept mulțumire pentru aceasta, nu din frică, nu pentru a te izbăvi de chinuri, ci pentru că poți răspunde dragostei Mele cu dragoste, începe să trăiești altfel...".

Iar mai departe? Primul lucru ce trebuie învățat este să ne acceptăm *întreaga* noastră viață: toate împrejurările, toți oamenii ce au intrat în ea – uneori, atât de dureros – trebuie acceptați. Până nu ne vom accepta viața până la capăt, fără a lăsa ceva din întregul ei, până nu o vom accepta ca din mâna lui Dumnezeu, nu ne vom putea elibera de neliniștea

interioară, de captivitatea interioară și de protestul interior. Oricât am spune: „Doamne, vreau să fac voia Ta!", din adâncurile sufletului răbufnește un strigăt: „Dar nu în asta! Nu aici!... Da, sunt gata să-l accept pe aproapele meu, însă nu pe *acest* aproape! Sunt gata să accept totul din ce-mi vei trimite; însă nu *ceea ce* îmi trimiți de fapt...".

Cât de des, în clipele parcă de iluminare, spunem: „Doamne, acum înțeleg *totul*! Mântuiește-mă, mântuiește-mă cu orice preț!...". Dacă în acest moment ni s-ar înfățișa înainte Mântuitorul sau ar trimite un înger al Său ori un sfânt care să ne cheme cu voce înfiorătoare cerându-ne pocăință și schimbare a vieții, poate, în acest caz, am primi. Însă dacă în locul îngerului, al sfântului, dacă în loc ca Hristos să vină El Însuși, ni-l trimite pe aproapele nostru, și nu pe oricare, ci pe cel pe care nu-l respectăm, nu-l iubim, care ne pune la încercare, ne pune în fața întrebării vitale: „Pocăința ta, cum este ea, doar cuvinte sau și fapte?", uităm atunci de promisiunile și sentimentele noastre, uităm pocăința și spunem: „*Pleacă* de la mine! *Nu de la tine* voi primi eu povață sau pedeapsă de la Dumnezeu, *nu tu* îmi vei descoperi viața cea nouă...". Și trecem pe alături și de momentul, și de omul trimise de Dumnezeu spre a ne tămădui, pentru a păși cu smerenie în Împărăția lui Dumnezeu și a duce urmările păcatelor noastre cu răbdarea

şi pregătirea de a le primi pe *toate* din mâna lui Dumnezeu (după cum noi înşine am promis). Şi dacă nu ne vom primi viaţa astfel, dacă tot ce ne aduce ea nu vom primi ca din mâna lui Dumnezeu, atunci viaţa nu ne va fi calea spre veşnicie; vom căuta mereu o altă cale, pe când singura cale este Domnul Iisus Hristos.

Dar nici aceasta nu e îndeajuns. Suntem înconjuraţi de oameni cu care relaţiile sunt uneori dificile. Cât de des aşteptăm ca *celălalt* să vină să se căiască, să-şi ceară iertare, să se umilească în faţa noastră! Poate l-am ierta dacă am simţi că s-a umilit într-atât, încât să ne fie uşor să-l iertăm. Trebuie să-l iertăm însă nu pe cel ce merită iertarea – oare Dumnezeu ne iartă pentru că o merităm? Oare atunci când mergem la Dumnezeu şi-i spunem: „Doamne, mântuieşte-mă! Doamne, iartă-mă! Doamne, miluieşte-mă!" putem adăuga „pentru că merit!"? Niciodată! Aşteptăm iertarea de la Dumnezeu din dragostea Sa curată, dragostea jertfirii şi a crucii... Asta aşteaptă şi de la noi Hristos în privinţa fiecărui aproape al nostru; trebuie să iertăm aproapele nu pentru că merită iertarea, ci pentru că suntem cu toţii ai lui Hristos, pentru că ne este dat de Însuşi Dumnezeul Cel Viu şi Hristos Cel Răstignit *să iertăm*.

Adesea ne pare: iată, dacă aş putea să uit durerea ce mi-a pricinuit-o, l-aş ierta. Însă

nu pot uita – Doamne, dă-mi uitare!... Aceasta nu este iertare: a uita nu înseamnă a ierta. Să ierţi înseamnă să vezi omul aşa cum este, în păcatul său, în insuportabilitatea sa, în toată povara pe care o prezintă pentru viaţa ta, şi să spui: Am să te duc ca pe o cruce; am să te duc până în Împărăţia lui Dumnezeu, vrei tu asta sau nu. Eşti bun, eşti rău, am să te iau pe umerii mei, am să te aduc Domnului şi am să spun: „Doamne, l-am purtat pe acesta toată viaţa, căci îmi era milă să nu piară cumva. Acum iartă-l, pentru că eu l-am iertat!...".

Cât ar fi de bine dacă am putea să ne ducem unul altuia poverile, dacă am putea să ne ducem şi să ne susţinem unul pe altul; să nu ne străduim să uităm ci, dimpotrivă, să ţinem minte. Să ţinem minte cine şi ce slăbiciuni are, ce păcat are, ce are în neregulă şi să nu-l ispitim în aceasta, să-l ocrotim pentru a nu fi expus ispitei în ceea ce ar putea să-l piardă... Dacă am putea să ne purtăm astfel unii faţă de alţii! Dacă am înconjura omul cu grijă şi dragoste, câţi oare nu s-ar trezi, câţi oare nu s-ar învrednici de iertarea ce li se dă *în dar*!...

Aceasta este calea pocăinţei: să „intri" în tine, să te înfăţişezi Domnului, să te vezi un condamnat care nu merită nici iertare, nici milă, şi în loc să fugi, ca şi Cain, de la faţa lui Dumnezeu, să te întorci către El şi să spui: „Cred, Doamne, în dragostea Ta, cred în

Crucea Fiului Tău, cred, ajută necredinței mele!...". Și apoi să urmezi calea lui Hristos, după cum am spus: să primești totul din mâna lui Dumnezeu, din toate să aduci roadele pocăinței și ale dragostei și să ierți primul pe fratele nostru, neașteptând îndreptarea lui, să-l duci ca pe o cruce, să te răstignești, dacă este nevoie, pe ea, pentru a avea puterea, precum Hristos, de a spune: „Iartă-i, Părinte, căci nu știu ce fac...". Și atunci Însuși Domnul, Care a spus: „Cu ce măsură măsurați, cu aceea vi se va măsura... Iertați, după cum și Tatăl vostru Ceresc iartă!", El nu va rămâne dator: vă va ierta, îndrepta, mântui și, încă de pe pământ, precum sfinților, vă va dărui bucuria cerească.

Să fie așa, să înceapă în viața fiecăruia dintre noi, astăzi, măcar puțin din această cale a pocăinței, pentru că acesta este de pe acum începutul Împărăției lui Dumnezeu. Amin.

DESPRE MĂRTURISIRE

Adesea sunt întrebat: cum trebuie să te mărturisești?... Răspunsul la aceasta, pe cât se poate de direct și hotărât, este: mărturisește-te ca și cum acest ceas ar fi cel din urmă, ca și cum ar fi ultima oară aici pe pământ când poți aduce pocăință pentru toată viața ta, înainte de a păși în veșnicie și a sta în fața judecății lui Dumnezeu, ca și cum ar fi ultima clipă când poți să arunci din spate povara unei îndelungi vieți trăite în păcat și nedreptate, pentru a intra liber în Împărăția lui Dumnezeu.

Dacă am gândi astfel despre mărturisire, înainte de a ne înfățișa la ea, știind – nu doar imaginându-ne, ci știind cu tărie – că putem în orice moment să murim, atunci nu ne-am pune înainte atâtea întrebări deșarte; mărturisirea ne-ar fi atunci necruțător de sinceră și adevărată, ar fi directă, nu ne-am strădui să ocolim cuvintele ce ne umilesc, ne înjosesc; le-am pronunța cu toată duritatea adevărului. Nu ne-am gândi la cele ce trebuie să le

spunem sau să nu le spunem; am spune tot ce, în conştiinţa noastră, apare ca nedreptate, ca păcat: tot ceea ce ne face nevrednici de demnitatea noastră umană, de numele nostru de creştin. Nu am avea nici un sentiment că ar trebui să ne protejăm de la unele sau alte cuvinte dure, necruţătoare; nu ne-am mai întreba dacă trebuie să spunem una sau alta, pentru că am şti cu ce poţi intra în veşnicie şi cu ce *nu poţi* intra...

Iată cum trebuie să ne mărturisim. Este simplu, cumplit de simplu, însă nu o facem, pentru că ne este teamă de această simplă, necruţătoare sinceritate faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni.

Ne pregătim acum de Naşterea Domnului; în curând va începe Postul Naşterii. Este perioada ce ne aminteşte de faptul că va veni Hristos, că în curând va fi printre noi. Atunci, cu aproape două mii de ani în urmă, El a venit pe pământ, a trăit printre noi, a fost unul dintre noi; Mântuitorul, El a venit să ne caute, să ne dea speranţă, să ne încredinţeze de dragostea lui Dumnezeu, să ne încredinţeze că totul este posibil, numai să credem în El şi în noi înşine...

Acum va veni timpul când El va sta iarăşi în faţa noastră – sau în ceasul nostru din urmă, sau în ceasul judecăţii din urmă. Şi atunci se va înfăţişa Răstignit, cu mâinile şi

picioarele pironite în cuie, cu fruntea rănită de spini, iar noi vom privi la El şi vom vedea că e răstignit deoarece *noi* am păcătuit; El a murit deoarece *noi* am meritat condamnarea la moarte, pentru că *noi* am fost vrednici de osândă veşnică din partea lui Dumnezeu.

El a venit la noi, a fost unul dintre noi, a trăit printre noi şi a murit pentru noi. Ce vom putea spune atunci? Judecata nu va consta în faptul că El ne va judeca; judecata va fi să-L vedem pe Cel pe Care noi L-am *ucis* prin păcatul nostru şi Care stă acum în faţa noastră cu toată dragostea Sa. Iată, pentru a preveni această groază, trebuie să stăm la fiecare mărturisire ca şi cum am fi în cel din urmă ceas, în ultima clipă de nădejde înainte de a vedea aceasta.

2.

Spuneam că fiecare mărturisire trebuie să fie astfel, de parcă ar fi ultima din viaţa noastră, iar prin această mărturisire să facem bilanţul, căci orice întâlnire cu Dumnezeul nostru Cel Viu este o ultimă treaptă în faţa judecăţii finale, decisive, hotărâtoare asupra sorţii noastre. Nu te poţi înfăţişa Domnului şi să ieşi fără a fi sau condamnat, sau îndreptăţit. De aceea, survine întrebarea: cum să ne pregătim de mărturisire, ce păcate să aducem înaintea Domnului?

În primul rând, fiecare mărturisire trebuie să fie cât se poate de personală, *a mea*, şi nu una comună, ci a mea personală, căci aici se hotărăşte soarta *mea* personală. De aceea, oricât de imperfectă ar fi propria judecată asupra noastră, începem de la ea; începem prin a ne pune întrebarea: de ce mă ruşinez în această viaţă? Ce vreau să ascund de faţa lui Dumnezeu şi de judecata propriei conştiinţe, de ce mi-e *teamă*? Iar la această întrebare mereu nu este lesne de răspuns, întrucât atât de des obişnuim să ne ascundem de propria judecată, încât atunci când privim înăuntru cu speranţa şi intenţia de a găsi ceva adevărat despre noi, ne este foarte anevoie să o facem; însă cu asta trebuie să începem. Şi dacă la mărturisire nu am aduce nimic altceva, aceasta ar fi deja o mărturisire adevărată, a mea, personală.

În afară de asta, există şi multe altele. Doar să aruncăm o privire în jur şi să vedem *ce* gândesc oamenii despre noi, *cum* reacţionează faţă de noi, *ce* se întâmplă atunci când suntem printre ei, şi vom găsi un nou teren, un nou motiv de judecată asupra noastră...

Ştim că nu aducem mereu pacea şi bucuria, binele şi dreptatea în soarta oamenilor; ajunge doar să ne uităm la cei mai apropiaţi ai noştri, oameni pe care îi întâlnim şi într-un fel şi în altul, şi devine limpede cum e viaţa noastră: pe atâţia i-am

rănit, pe atâţia i-am desconsiderat, pe atâţia i-am nedreptăţit, pe atâţia i-am ispitit! Şi, iată, o nouă judecată ne stă înainte, pentru că Domnul ne avertizează: ce am făcut unuia dintre aceştia mici, adică fraţilor Săi mai mici, Lui i-am făcut-o.

Iar mai departe să ne gândim cum judecă oamenii despre noi: adesea judecata lor este amară şi dreaptă; adesea dorim să *nu ştim* ce gândesc despre noi oamenii, căci acesta e adevărul şi judecata noastră. Alteori se întâmplă altfel: oamenii ne iubesc sau ne urăsc pe nedrept. Ne urăsc pe nedrept atunci când noi urmăm dreptăţii lui Dumnezeu, iar aceasta nu încape în ei. Şi ne iubesc pe nedrept când ne iubesc pentru faptul că ne acomodăm uşor la nedreptatea vieţii şi suntem iubiţi nu pentru virtuţi, ci pentru trădarea dreptăţii Dumnezeieşti.

Dar aici iarăşi trebuie să pronunţăm sentinţa asupra noastră, ştiind că uneori suntem nevoiţi să ne căim de faptul că oamenii ne sunt binevoitori, că ne laudă. Hristos ne-a mai avertizat: „Vai vouă, dacă toţi oamenii vă vor vorbi de bine...".

Şi, într-un sfârşit, putem să ne adresăm judecăţii Evangheliei şi să ne întrebăm: cum ar judeca despre noi Mântuitorul dacă ar privi (ceea ce, de fapt, o şi face) la viaţa noastră?

Puneţi-vă aceste întrebări şi veţi vedea că mărturisirea vă va deveni şi serioasă, şi

profundă, şi că nu veţi mai fi nevoiţi să aduceţi deşertăciunea, gângureala copilărească, demult ponosită, ce îmi este dat să o aud atât de des. Şi nu implicaţi pe alţi oameni în spovedania voastră: aţi venit să mărturisiţi păcatele *voastre*, şi nu ale altora. Circumstanţele păcatului au importanţă doar atunci când ele nuanţează păcatul şi responsabilitatea voastră; iar povestirea despre ce şi cum s-a întâmplat nu are nici o atribuţie la mărturisire, ci doar slăbeşte în voi conştiinţa vinovăţiei şi duhul pocăinţei.

Se apropie zilele în care, probabil, veţi posti cu toţii. Începeţi *acum* să vă pregătiţi pentru a aduce o pocăinţă matură, conştientizată, profundă şi responsabilă pentru a vă curăţa.

3.

Am vorbit deja despre ceea ce poate trăi conştiinţa noastră, începând de la felul în care ne mustră şi continuând cu felul în care ne văd oamenii. Iar acum să facem încă un ultim pas în această încercare a conştiinţei noastre. Ultima judecată asupra conştiinţei nu o facem noi, nu o fac oamenii, ci Dumnezeu; şi Cuvântul Său, şi judecata Sa le descoperim în Evanghelie, însă atât de rar suntem în stare să o citim simplu şi cu luare aminte!

Dacă ne afundăm în paginile Evangheliei cu toată simplitatea inimii, fără a ne strădui să scoatem din ele mai mult decât putem primi şi, mai cu seamă, mai mult decât putem înfăptui în viaţă, dacă vom trata Evanghelia cu sinceritate şi simplitate, o să vedem că cele spuse acolo pot fi împărţite parcă în trei compartimente.

Sunt lucruri a căror dreptate ne este evidentă, însă nu ne frământă sufletele. Vom consimţi lor; cu mintea înţelegem că lucrurile stau anume astfel, nu ne împotrivim nici cu inima, însă cu viaţa nu ne atingem de aceste aspecte. Sunt adevăruri evidente şi simple care însă nu devin viaţă pentru noi. Aceste locuri din Evanghelie* ne spun despre faptul că mintea noastră, capacitatea noastră de a înţelege lucrurile sunt în pragul a ceva ce nu putem pătrunde nici cu mintea şi nici cu voinţa. Aceste locuri ne acuză de superficialitate şi pasivitate, aceste locuri ne cer ca, nemaiaşteptând să se încălzească

* Vlădica Antonie nu specifică locurile evanghelice la care se referă, adresându-se turmei sale care, probabil, cunoştea Sfânta Scriptură suficient pentru a repera aluziile care se fac în omilie. Credem că din categoria locurilor evanghelice pe care citindu-le îndată le dăm la o parte ca pe ceva ce nu mai poate fi înfăptuit sunt şi cele care se referă la păcatele cu gândul: „Dacă se uită cineva la o femeie şi o pofteşte, a şi curvit cu ea" sau cele care cer de la noi mai multă hotărâre: „Cel ce iubeşte pe tată sau pe mamă, mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine" şi altele ca acestea.

inima noastră rece, să purcedem să înfăptuim voia lui Dumnezeu, din simplul motiv că suntem slugile lui Dumnezeu.

Sunt şi alte locuri: dacă vom privi cu sinceritate în sufletul nostru, vom vedea că ne întoarcem de la ele, că nu suntem de acord cu judecata lui Dumnezeu, că, dacă am avea o nefericită bărbăţie şi putere de a ne răscula, atunci am face-o, ne-am răscula asemenea celor ce conştientizează cât de cumplită este porunca dragostei lăsată de Domnul, căci cere sacrificiu şi lepădare de tot ce este individual, de egoism; aceştia doresc ca porunca dragostei să nu mai existe.

Aşa au fost, probabil, şi mulţi dintre cei ce-L înconjurau odinioară pe Hristos şi care, voind să creadă în El, aşteptau de la El minuni, pentru a încerca apoi să-L urmeze fără pericol pentru persoana şi viaţa lor. Au existat probabil şi cei ce au venit la groaznica Răstignire cu gândul că, dacă Hristos nu va coborî de pe cruce, dacă nu va face o minune, înseamnă că El nu a avut dreptate, înseamnă că El nu este omul lui Dumnezeu şi înseamnă că poate fi uitat cumplitul său cuvânt că omul trebuie să moară pentru sine şi să trăiască doar pentru Dumnezeu şi pentru ceilalţi.

Atât de des stăm în jurul Mesei Domnului, mergem la biserică cu un fel de precauţie: nu cumva dreptatea lui Dumnezeu să ne rănească de moarte şi să ne ceară

ultimul lucru pe care-l avem – pe noi înşine... Atunci când găsim în noi acest sentiment, fie în privinţa poruncii dragostei, fie în privinţa oricărei alte porunci concrete prin care Dumnezeu ne explică varietatea infinită a dragostei creatoare, profunde, atunci putem măsura cât de departe suntem de duhul Domnului, de voia Sa, şi putem atunci pronunţa asupra noastră sentinţa adevărată.

În sfârşit, sunt locuri în Evanghelie despre care putem vorbi prin cuvintele călătorilor în Emaus, când Hristos a vorbit cu ei pe drum: „Oare inima noastră nu ardea în noi când El ne vorbea?..."

Aceste locuri, cât de puţine ar fi, trebuie să ne fie foarte scumpe, întrucât ele vorbesc că în noi este ceva unde noi şi Hristos suntem de un duh, de o inimă, de o voinţă, de un gând, că de acum ne-am înrudit cu El, am devenit prin ceva dintre ai Săi. Aceste locuri trebuie să le păstrăm în memorie ca pe o comoară, pentru că ne permit să trăim fără *a lupta* continuu împotriva răului din noi, ci străduindu-ne să dăm libertate vieţii şi biruinţă laturilor care sunt în noi de acum dumnezeieşti, de acum vii, de acum pregătite pentru preschimbare şi pentru a deveni parte a vieţii veşnice.

Dacă ne vom apleca atenţia asupra fiecăreia dintre aceste grupări de momente, porunci, cuvinte ale lui Hristos, ni se va

înfăţişa uşor propriul nostru chip, ne va deveni limpede cine suntem noi şi, atunci când vom veni la mărturisire, ne va fi clară nu doar judecata propriei conştiinţe, nu doar judecata omenească, ci şi cea a lui Dumnezeu; şi nu doar ca o groază, nu doar ca o condamnare, ci ca o imagine a întregului drum şi a tuturor posibilităţilor ce sunt în noi: posibilitatea de a deveni în fiecare clipă şi de a fi oameni iluminaţi, sclipitori cu duhul, cum reuşim să fim câteodată, şi posibilitatea de a învinge în noi, pentru Hristos, pentru Dumnezeu, pentru oameni, pentru propria noastră mântuire, ceea ce avem străin de Dumnezeu, ceea ce este mort, ce nu are cale în Împărăţia lui Dumnezeu. Amin.

DESPRE ÎMPĂRTĂŞANIE
(Cuvânt rostit în Postul Mare, 1967)

În aceste săptămâni ale Postului Mare mulţi dintre noi se vor împărtăşi cu Sfintele Taine; împărtăşirea trebuie făcută cu luare aminte, ştiind *ce* facem, *ce* cerem şi *la ce* mergem.

Să te împărtăşeşti înseamnă să-L chemi pe Domnul să se unească cu tine nu doar sufleteşte, ci chiar în trupul nostru, încât viaţa noastră să se facă viaţa lui Hristos, iar viaţa lui Hristos – viaţa noastră. De aceea, de fiecare dată când ne împărtăşim, dacă continuăm să săvârşim faptele întunericului, îl obligăm pe Hristos, în mod despotic, chinuitor, să meargă pe aceeaşi cale pe care a fost purtat în cumplitele zile ale Răstignirii Sale, spre pătimire şi ocară. Trebuie să ţinem minte asta.

În acelaşi timp, dorim să căpătăm de la Domnul viaţă nouă ce izvorăşte, străbate cu prisosinţă şi ni se dăruieşte, căci atunci când vine Hristos la noi şi ne uneşte cu Sine, viaţa veşnică ne cucereşte şi intră în noi. Însă această nouă viaţă nu o primim: dorim să-i

trăim bucuria, dar nu dorim să-i purtăm povara: pe pământ, această viață veșnică este și tragedie și povară, nu doar bucurie triumfătoare. Începem, pe de o parte, să trăim cu viața veacului ce va să fie, însă doar atunci această viață rămâne în noi, când ne depărtăm de faptele răului, de viața întunericului, a stricăciunii și a morții, când ne depărtăm conștient, printr-un efort al voinței, prin neîndurare față de sine, de slăbiciunile noastre; când alimentăm această viață cu rugăciune și cu trăirea evanghelică, adică cu fapte ce nu constituie o ocară a acestei vieți în sine.

Mai există un aspect: îl rugăm pe Dumnezeu să ne unească cu Sine, să ia toată povara vieții noastre și să o ducă împreună cu noi; în același timp, trebuie să fim pregătiți să luăm asupra noastră soarta Fiului întrupat al lui Dumnezeu, să aparținem cerului, lui Dumnezeu, dreptății, cu toate consecințele ce pot surveni de aici: mai întâi de toate, cu lupta lăuntrică cu nedreptatea și moartea ce sunt în noi; apoi, cu hotărârea de a apăra dreptatea lui Dumnezeu, taina Împărăției Sale, dragostea Dumnezeiască pe pământ față de alți oameni, chiar și acolo unde asta înseamnă să sacrifici ceva, să te sacrifici pe tine însuți.

Și, în sfârșit, cu hotărârea de a fi, pentru această dreptate, renegat, oropsit, străin pentru cei ce, conștient sau nu, se ridică

împotriva ei. Astfel, pregătindu-ne de împărtășirea cu Sfintele Taine, vom fi cât se poate de atenți și de reculeși, ne vom pregăti de o mărturisire conștientă pentru a ne dezice de nedreptatea din noi, pentru a ne întoarce de la ceea ce poate să ne robească. Ne vom pregăti ca, după mărturisire și unirea cu Hristos, să începem să trăim cu viață nouă, *oricât ne-ar costa asta.*

Dacă vom face astfel, atunci darul Sfintei Împărtășanii, unirea cu Hristos, râvnirea harului Duhului Sfânt, acele noi, nespuse relații ce se creează între noi și Tatăl Ceresc, iar prin El – cu toți oamenii, vor aduce roadă. În caz contrar, ne vom mâhni de faptul că, apelând la Dumnezeu, rămânem fără ajutor și puteri – nu pentru că Dumnezeu nu ne oferă acest ajutor și nu pentru că nu avem putere, ci pentru că cele date de Dumnezeu le irosim cu atâta ușurință în deșertăciunea vieții.

De aceea, să purcedem acum cu bucurie spre viața cea nouă, cei ce s-au împărtășit și cei ce au încă în față acest triumf și această bucurie de nedescris, și să trăim astfel ca prin noi cerul să trăiască pe pământ, iar Împărăția Cerului din noi să cucerească totul din jurul nostru, de la cele mai mărunte la cele mai mari. Amin.

DESPRE POST ŞI ÎMPĂRTĂŞANIE
(Cuvânt rostit la 30 noiembrie 1986)

În aceste zile ale Postului Naşterii, ce ne vor duce la triumful Întrupării Domnului, Biserica, prin cuvintele Mântuitorului Însuşi, ne avertizează cu destulă claritate şi severitate. În pilda de astăzi, despre bogatul nebun, Hristos vorbeşte despre hambarele arhipline de bunuri materiale; suntem însă cu toţii bogaţi în foarte diferite feluri, şi nu neapărat în primul rând material.

Cât de mult contăm noi pe relaţiile cu Dumnezeu, cât de temeinică susţinere găsim în cuvintele evanghelice, cuvinte ale Mântuitorului Însuşi, în cuvintele apostolilor, în credinţa noastră ortodoxă! Cu cât mai mult înaintăm în viaţă, cu atât adunăm mai multe gânduri, cunoştinţe, şi înseşi inimile noastre devin mai bogate în simţirile ce răspund frumuseţii cuvântului lui Dumnezeu. Dar nu asta ne mântuieşte: ne mântuieşte puterea lui Dumnezeu, harul lui Dumnezeu, care ne îndrumă la orice pas şi ne pot curăţa şi preschimba.

Cu toate acestea, deşi Dumnezeu ne oferă harul Său fără nici o limită, nu suntem apţi de a-l primi decât într-o măsură foarte mică. Aproape că nu suntem în stare să-i deschidem harului uşa inimii noastre; tăria voinţei ne înşeală; nu ne ajunge îndrăzneala să mergem pe calea pe care singuri ne-am ales-o pentru că este atât de frumoasă şi plină de viaţă. Apostolul Pavel ne oferă o imagine: ne asemănăm lăstarilor vestejiţi ce sunt altoiţi, rană în rană, la pomul aducător de viaţă, care este Hristos. Da, suntem altoiţi – însă câtă sevă de viaţă poate pătrunde în capilarele unui lăstăraş? Câtă viaţă este dată şi câtă primită? Asta depinde de cât sunt de tare deschise capilarele lăstarului şi câtă sevă poate circula liber prin el, iar asta depinde de noi.

Acum vine vremea postului, a reculegerii, vreme ce ne va aduce faţă în faţă cu Dumnezeul întrupat, venit să ne mântuiască. Venirea Lui e însă şi judecata Lui, căci nu-L poţi întâlni pe Hristos fără a te înfăţişa, totodată, şi judecăţii. Se va găsi oare în noi ceva comun, înrudit cu Fiul lui Dumnezeu, Care prin dragostea Sa, jertfindu-Se şi răstignindu-Se, Se dă în mâinile noastre? Sau va trebui să stăm înaintea Lui şi să spunem: am primit darurile Tale, dar nu am adus rod, ca şi sluga din pildă, care a primit talantul şi l-a îngropat în pământ?

Vom semăna celor ce au fost chemaţi la nunta fiului de împărat şi au refuzat: unul că şi-a cumpărat ţarină; acesta a vrut să stăpânească pământul, dar pământul a pus stăpânire pe el; sau altul, care avea treburi pe pământ şi nu avea timp pentru a se rupe de ocupaţiile sale şi pentru a fi alături de Dumnezeu; sau celălalt, care şi-a găsit nevastă după inima sa, şi în inima sa n-a mai rămas loc şi pentru a împărtăşi bucuria Mirelui Împărătesc. Această pildă se va citi la sfârşitul Postului Naşterii, chiar în ajunul sosirii Mântuitorului. Cum ne vom pregăti pentru ea? Vom aduna mai departe, fără a aduce rod?

Postul nu înseamnă că trebuie să cerşim şi mai insistent de la Dumnezeu; postul nu înseamnă că trebuie să venim la Împărtăşanie mai des ca de obicei. Postul este vremea în care trebuie să ne înfăţişăm judecăţii lui Dumnezeu, să luăm aminte la vocea conştiinţei noastre şi poate chiar să ne abţinem de la Împărtăşanie, dacă nu ne putem apropia cu vrednicie de ea.

Iar a te împărtăşi cu vrednicie înseamnă ca înainte de a primi Sfintele Daruri să te împaci cu cei cu care te afli în ceartă; trebuie să ne oprim asupra gândurilor ce descoperă trădarea noastră faţă de Dumnezeu şi necredinţa faţă de oameni – şi să facem ceva în această direcţie; trebuie să ne împăcăm cu Dumnezeul cel Viu, pentru a nu ne

surprinde în situația că a murit zadarnic pentru noi. Astfel, de datoria noastră acum este să cugetăm profund asupra noastră, să ne supunem unei judecăți aspre și necruțătoare și să venim la Împărtășanie prin mărturisire și pocăință, printr-o cercetare amănunțită a propriei vieți, pentru a nu ne pomeni condamnați, apropiindu-ne cu nevrednicie de Sfânta Cină.

Iar asta presupune câteva lucruri simple, însă indispensabile: nu poți veni la Împărtășanie dacă ai întârziat la Liturghie; nu poți veni la Împărtășanie dacă nu te-ai pregătit în decursul săptămânii prin rugăciune și prin cercetarea conștiinței, prin împlinirea Rânduielii de dinaintea Împărtășaniei. Dacă Rânduiala ți se pare a fi prea lungă pentru a o citi sâmbăta după slujba Privegherii, atunci o poți repartiza pe întreaga săptămână, adăugând-o la rugăciunile de seară și dimineață. În orice caz, disciplina pe care trebuie să o avem *mereu*, trebuie să fie în aceste zile și mai strictă. Iar Biserica Ortodoxă ne învață că cei ce doresc să se împărtășească, trebuie să ia parte la Privegherea de sâmbătă astfel, încât să se pregătească de întâlnirea cu Domnul *în ziua Învierii Sale**.

* Vlădica Antonie vorbește ca un reprezentant al tradiției practicate în Biserica Rusă, unde cel ce se împărtășește, pe lângă canonul Sfintei Împărtășanii cu rugăciunile rânduite, este dator să ia parte la slujba privegherii. Fără această condiție nimeni nu este împărtășit, nici măcar preoții nu slujesc Liturghia dacă nu au slujit seara Vecernia. S-a mai împământenit ca, pe lângă canonul cu rugăciunile de dinaintea Împărtășaniei din Ceaslov, să se citească și Canonul Pocăinței, Paraclisul Maicii Domnului, Canonul Îngerului păzitor, un Acatist, o catismă din Psaltire, un capitol din Sfânta Evanghelie și două din Apostol; pravilă care până astăzi apare menționată în liturghierele și ceasloavele slavonești. Probabil la această pravilă se referă vlădica atunci când admite citirea ei de către mireni de-a lungul întregii săptămâni. Trebuie, totuși, să specificăm că această practică este izvorâtă din evlavie, fără însă să aibă în spate și niște restricții canonice, după cum nu este prevăzut canonic nici postul de trei zile sau de o săptămână impus de anumiți duhovnici înainte de Sfânta Împărtășanie.

Toate acestea nu sunt niște „reguli" formale, disciplinare; sunt niște chemări ce ne duc de mână în adâncurile vieții duhovnicești, către o mai vrednică – sau, cel puțin, către o mai puțin nevrednică – întâmpinare a Domnului. Să pășim, deci, în Post pregătindu-ne prin o mai strictă disciplină a minții, cercetând cu luare aminte orice mișcare a inimii: ce atitudine avem față de noi, față de alții, față de Dumnezeu, cum învățăm de la Biserică rugăciunea, închinarea și ascultarea poruncilor Dumnezeiești?

Să privim, de asemenea, cu mai multă atenție decât o facem de obicei, la rigorile ascetice ale postului. Ele sunt rânduite pentru a ne ajuta să ne scuturăm relaxarea și supunerea față de slăbiciuni, pentru a trezi

atenția și trezvia, pentru a nu ne permite să ne împotmolim în cotidianul ce împiedică suirea noastră către Dumnezeu.

Respectați aceste sfaturi, pregătiți-vă cu atenție pe întreg parcursul Postului, așteptând venirea Domnului, însă nu cu pasivitate, ci într-o stare de veghe scrutătoare, cu care străjerul așteaptă sosirea Împărătesei sau a Împăratului său. Să ținem minte că a te afla în prezența lui Dumnezeu este cea mai mare cinste, cel mai sfânt lucru care ni se poate întâmpla; acesta nu este un „drept" al nostru, ci o imensă onoare pe care ne-o acordă Dumnezeu; să ne comportăm, așadar, pe măsură! Amin.

RUGĂCIUNE ÎNAINTE DE SFÂNTA ÎMPĂRTĂȘANIE

(Fragment din mărturisirea de obște rostită în decembrie 1978)

Doamne, acum mă înfățișez înaintea Ta, cu toată nedreptatea mea și îmbrăcat în harul Tău; Doamne, ca pe fiul rătăcit, ca pe oaia cea pierdută, caută-mă, iartă-mă și mă tămăduiește! Doamne, în tot ceasul greșesc înaintea Ta. Nu am în mine bucuria întâlnirii Tale; nu am strădanie în căutarea Ta! Doamne, cât de ușor îmi este în deșertăciunea vieții, în gândurile ușuratice; Doamne, cât de greu îmi este în tăcere și închinare, în rugăciune și singurătate să stau în fața Ta! Doamne, iartă-mă. Dacă Te-aș fi iubit, Te-aș căuta mereu, Te-aș râvni ziua și noaptea, m-aș bucura de orice clipă de singurătate pentru a fi cu Tine; dar nu este așa. Doamne!... Tu mi-ai dat viața. M-ai chemat să fiu prietenul Tău, ai venit pe pământ, devenind unul dintre noi, om, înrudit după trup cu noi; ai murit pe cruce, întâlnind în mâhnire moartea în grădina Ghetsimani;

Doamne, și drept răspuns la toate acestea nu pot să-Ți aduc mulțumirea ce m-ar sili să-mi schimb viața, să trăiesc cu Tine, pentru Tine,

pentru lucrarea dragostei Tale. Dumnezeule, dacă Te-aş fi iubit, Te-aş fi căutat şi Ţi-aş fi slujit. Şi iartă minciuna cuvintelor mele, când vorbesc despre viaţa mea; Doamne, ridică-mă! Trupul meu este străpuns de harul împărtăşirii Tale, toată viaţa mea este unită prin botez cu Tine; prin Duhul Tău cel Sfânt ce L-ai trimis, cu darul mirungerii pecetluindu-mă. Doamne, ai spus Apostolilor Tăi că nimic nu ne poate rupe de la dragostea Ta; dă-mi, Doamne, să mă trezesc din moartea păcatelor mele, din somn şi stricăciune! Doamne, izbăveşte-mă de uitare, de micimea sufletului, de nemulţumire, de nesimţirea împietrită!

Doamne, în tot ceasul păcătuiesc înaintea Ta şi prin purtarea mea faţă de aproapele meu; Oare nu Tu, Doamne, ai spus: „Ce veţi face unuia dintre aceştia mici, Mie îmi veţi face."? Doamne, Tu crezi în noi, chiar dacă pe toate le ştii despre noi – că nu pot să cred în fratele şi în sora mea, în aproapele meu. Văd doar ce e în afară, ce e la vedere; ştiu, Doamne, că Tu crezi lor, şi rămân străin credinţei Tale, nădejdii Tale nezdruncinate pentru noi, sunt străin şi de dragoste. Doamne, iartă-mă! Cât de puţin iubesc, cât de puţini sunt acei pentru care inima mea e deschisă, şi cât este ea de zgârcită, cât de mult cer celor ce mă iubesc şi cât de puţin dau! De la mine – aproape nimic; iar pe mine – deloc! Doamne, ne-ai

pus pe fiecare să aducem cuvânt de mângâiere, cuvânt de întărire, cuvânt de bucurie, cuvânt de dreptate, cuvânt de credinţă şi cuvânt de nădejde, şi cuvântul dragostei Tale – şi nu avem noi cuvintele acestea, nu am eu cuvintele acestea! Iar unde avem cuvinte, acolo nu este faptă – ele sunt goale, Doamne, ca arama sunătoare!... Doamne, faţă de aproapele meu păcătuiesc neîncetat – cu minciuna, cu făţărnicia, cu răceala, cu uitarea, cu nedragostea... Păcătuiesc şi material, păcătuiesc şi sufleteşte – cu toate, Doamne! Şi pe Tine, Doamne, Te lipsesc de lucrul pentru care viaţa Ţi-ai dat-o: pe păcătosul ce piere, pe oaia pierdută nu o caut, iar când ea vine la mie, o oropsesc, o judec şi o osândesc...

Doamne, îmi ceri şi mie, şi de la fiecare aştepţi să ne purtăm cu trupul nostru, cu mintea, inima şi voinţa noastră, cu toată firea noastră cucernic, pentru că Tu ne-ai făcut, pentru că Tu ne-ai răscumpărat, căci trupul nostru se atinge de sfinţenie în apele botezului, în Pâinea şi Vinul împărtăşaniei, şi în Trupul şi Sângele Tău... Dumnezeule, am greşit împotriva trupului meu prin nebăgare de seamă şi aprindere! Am păcătuit împotriva minţii mele prin întunecare, împătimire, împrăştiere! Prin strâmbătate am greşit împotriva inimii mele, fără a o curăţa!... Doamne, n-am să văd slava Ta prin întunecimea mea! Nu va răspunde ea

cuvântului Tău, nu se va cutremura de apropierea Ta; Dumnezeule, nu va învia, când Te atingi de inima mea: este moartă, împietrită, înghețată... Doamne, omor omul din mine pe care l-ai făurit pentru viața cea veșnică – iartă-mă și mă miluiește!

Și noi, Biserica lui Hristos, obștea adunată în numele Tău, Doamne, aici – oare nu suntem noi păcătoși în fața Ta? Oare oamenii pot auzi adevărul, pot vedea dreptatea, pot întâlni dragostea, și compătimirea, și mila, și blândețea, și înfrânarea, și îndelunga răbdare, și credința în mijlocul nostru?... Dumnezeule, pe Tine Te judecăm după noi: iartă-ne, Doamne! Din pricina noastră este batjocorit numele Tău... Iartă-ne, Doamne, iartă Biserica Ta, care a uitat cuvântul vieții și a încetat să mai trăiască... Doamne, suflă cu Duhul Tău cel Sfânt, cutremură adâncurile noastre, înnoiește-ne pe noi. Doamne, cu puterea Ta, dacă e nevoie – cu frica Ta, dacă se poate – cu dragostea Ta!...

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, cu rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, înnoiește-ne pe noi, iartă-ne, curăță-ne, vindecă-ne; dă-ne nouă neputința cea de Dumnezeu primitoare, și tăria Ta dă-o în locul puterii noastre amăgitoare, și fă-ne noi, Doamne! Învrednicește-ne să ne împărtășim cu Tainele Tale, nu spre judecată și osândă! Dă-ne nouă să ne unim astfel cu

preacuratul Sânge și Trup, ca și cu trupul, și cu sufletul, și cu duhul să fim una cu Tine, împărtășindu-ne cu veșnicia Ta și primind și soarta Ta vremelnică de pe pământ... Doamne, asemenea apostolilor Iacob și Ioan, ne spui: „Sunteți oare gata să beți Paharul Meu și să vă botezați cu Botezul cu care m-am botezat Eu?". Dă-ne, Doamne, să răspundem ca și aceștia: „Suntem gata, Doamne, să ne împărtășim cu Crucea Ta, să bem Paharul Tău, să ne cufundăm în groaza prin care ai trecut Tu, spre mântuirea sufletului nostru și mântuirea aproapelui!...". Doamne, primește-ne pe cei ce ne pocăim, mântuiește-ne pe noi!

Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, înalță atotputernica, sfânta Ta rugăciune către Fiul Tău și Dumnezeul nostru, ca să mântuiască prin Tine sufletele noastre! Stăpână, Tu ai crezut lui Dumnezeu, și prin Tine s-au împlinit toate cele făgăduite de El: roagă-L pe Hristos să ne înnoiască în măsura noastră! Fie voia Lui în noi, ca fără minciună, din adâncurile vieții și ale sufletului să putem rosti rugăciunea Lui, să ne rugăm către Tatăl nostru cu adevărat, fiind cu adevărat fiii și fiicele Sale. Amin.

CUPRINS

Când ne gândim la pocăință,
vedem mereu imaginea obscură
sau cenușie a durerii, a unei inimi strânse,
a lacrimilor, a unei tânguiri fără capăt
pentru trecutul nostru, atât de întunecat
și de nevrednic. Nevrednic de Dumnezeu,
de noi, de viața care ne-a fost dată.
Aceasta este doar o parte a pocăinței,
mai bine zis, trebuie să fie doar o clipă a ei.
Pocăința trebuie să crească în bucurie și lucrare.
Fără acestea pocăința este neroditoare,
fără acestea, ceea ce putea deveni pocăință
se transformă în regret, regret steril care
de cele mai multe ori omoară forța de viață
în loc să o trezească, să o înnoiască.
Când, ca rezultat al unei cugetări profunde
asupra noastră, asupra Evangheliei
și asupra căilor lui Dumnezeu,
ne punem în fața păcatului nostru,
în fața infidelității față de cea mai înaltă
vocație a noastră, atunci, desigur,
în inima noastră se înfige o durere acută,
o rușine adâncă pentru faptul că suntem
atât de departe de ceea ce am fi putut fi,
că semănăm atât de puțin cu ceea ce
a pus la cale Domnul făurindu-ne.
Însă aceasta trebuie să fie doar un impuls
pentru a începe să trăim cu viață nouă.

Mitropolitul Antonie
al Surojului

